

SPELEOBATS
HUNGARY

**BARLANGI DENEVÉREK
NEMZETKÖZI KONFERENCIA**

2012. szeptember 21–23. Miskolc
(lásd a 2. oldalon)

PROGRAMOK
RENDEZVÉNYEK
BESZÁMOLÓK
JELENTÉSEK
RÖVID CIKKEK
KÖZLEMÉNYEK
HÍREK
HIRDETMÉNYEK

2012.
szeptember–október

DR. DÉNES GYÖRGY MAGAS NÉMET KITÜNTETÉSE

Társulatunk tiszteletbeli elnökét, Dr. Dénes Györgyöt a Német Szövetségi Köztársaság elnöke a német–magyar tudományos együttműködésben, mind a kutatás, mind az oktatás területén évtizedek óta végzett, kiemelkedően értékes és eredményes munkásságáért a Német Szövetségi Köztársaság Érdemrendjének Érdemkereszt a Szalagon rendjével tüntette ki.

A kitüntetést Dr. Matei Ion Hoffmann német nagykövet június 17-én, rezidenciáján, munkásságát méltatva, ünnepélyes keretek között adta át dr. Dénes Györgynek, hozzátartozói, barátai és munkatársai jelenlétében.

Tóth Álmos

PROGRAMOK, RENDEZVÉNYEK

ELŐADÁSOK

a Szemlő-hegyi-barlang vetítőtermében

Október 10. szerda, 18 óra

Hegedűs Gyula: Sri Lanka természeti világa

Október 17. szerda, 18 óra

Dr. Ambrus Gergely: Az újszülött Migovec: Szlovénia leghosszabb barlangrendszere (beszámoló a Tájékoztató 8. oldalán)

BARLANGI DENEVÉREK NEMZETKÖZI KONFERENCIA

2012. szeptember 21-23. Miskolc

Miskolci Egyetem A1 épület, magasszint 11.

PROGRAM

2012. szeptember 21. péntek

- 9⁰⁰–12⁰⁰ Regisztráció
- 13⁰⁰–21⁰⁰ Autóbuszos kirándulás a Bükk hegységbe (indulás az Egyetem főbejáratától)
 - barlanglezáráások bemutatása
 - közös vacsora
 - denevérhálózás

2012. szeptember 22. szombat

- 8⁰⁰–10⁰⁰ Regisztráció
- 10⁰⁰ Megnyitó
- 10³⁰ Előadások

- *T. BOLNER, Katalin:* The beginnings of bat research in the caves of the Carpathian Basin (A denevérkutatások kezdetei a Kárpát-medence barlangjaiban)
- *LÉNÁRT, László:* Denevérek nevei bélyegeken (Bat names on stamps)
- *MIKOVA, Edita–UHRIN, Marcel–BOLDOGH, Sándor–BÜCS, Szilárd–CSŐSZ, István-JÉRE*
Csaba–L. NAGY, Zoltán: Population processes in Mediterranean horseshoe bats (*Rhinolophus eurya/e*) in the Carpathians (A kereknyergű patkósdenevérek populációs folyamatai a Kárpát-medencében)
- *BOLDOGH, S.–JUHÁSZ, M.–PAOLOVITS, P.–HEGYI, Z.–DOMINA, E.–KOVÁTS, D.–BURINDA, T. SZABÓ, Á.–MÁTÉ, B.:* A kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus eurya/e*) áttelepítési program tapasztalatai (Experiences on the re-colonization programme of Mediterranean Horseshoe Bat (*Rhinolophus eurya/e*))

Ebédszünet

- *BARATI, Judit:* Overwintering bat colonies in the Bükk Mountains (Bükk téli denevérek kolóniák)
- *LEAR, Kirsten M.–REARDON, Terry–LUMSDEN, Lindy:* Population Monitoring of the Maternity Colony of Southern Bent-wing Bats (*Miniopterus schreibersii bassanii*) at Naracoorte Caves National Park, South Australia, with Thermal Imaging Cameras (A déli hosszúsárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii bassanii*) állományának monitorozása hőkamerával a Naracoorte Barlang Nemzeti Parkban, Dél-Ausztrália)
- *JUHÁSZ, Márton:* Mesterséges üregek denevérfaunisztikai kutatása és védelme a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Research and protection of the fauna in artificial subterranean cavities within the operational area of the Duna-Ipoly National Park Directorate)
- *GÖRFÖL, Tamás:* The Mammal Conservation Group of the BirdLife Hungary (Bemutakozik a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Emlősvédelmi Szakosztálya)
- *GÖRFÖL, Tamás–GOMBKÖTŐ, Péter–WIBBEL T, Gudrun–FERENCZY, Gergely–BOLDOGH, Sándor:* The status of Withe-nose syndrome fungus *Geomyces destructans* in Hungary (A Withe-nose Szindrómát okozó gomba, a *Geomyces destructans* magyarországi helyzete)
- *BERECZKY Attila:* Barlanglakó denevérek predátorai a gyakorlatban és az irodalomban (Predators of cave-roosting bats in the practice and in the literatur)

17⁰⁰ Szünet (kiállítások bemutatása, megtekintése)

18⁰⁰ Vetítések

2012. szeptember 23. vasárnap

10⁰⁰ Poszterbemutatók

- *KOVÁTS, Dávid–KURALI, Aniká–WIZL, Virág–ÚJHEGYI, Nikolett–KUKODA, Orsolya–CSANÁDI, Dávid:* Nursing colonies of the mouse-eared bat (*Myotis myotis* BORKHAUSEN, 1797) and the lesser mouse-eared bat (*M. oxygnathus* MONTICELLI, 1885) in underground roosts of the Gerecse and the Visegrádi mountains (A közönséges denevér (*Myotis myotis*) és a hegyesorru denevér (*M. oxygnathus*) földalatti szülőkolóniái a Gerecse)

és a Visegrádi-hegység területén

- **BÜCS, Szilárd–JÉRE, Csaba–CSÓSZ, István–BARTI, Levente–HOFFMANN, Rchárd–SZODORAY-PARÁDI, Farkas–SZODORAY-PARÁDI, Abigél:** Barlanglakó denevérek természetvédelmi helyzete az Erdélyi-szigethegységben (Conservation status of cave-dwelling bats in the Romanian Western Carpathians)
- **BOLSHAKOV, Vladimir–ORLOV, Oleg:** *Myotis dasycneme* in the caves in Middle Urals (*Myotis dasycneme* a Középső-Ural barlangjaiban)
- **ÚJHEGYI, Nikolett–PATKÓ, Sándor:** Are there any effects of bat related dissemination on teenagers? (Lehet-e hatása a denevérekkel kapcsolatos ismeretterjesztésnek a 12–14 éves korosztályra?)
- **BOLDOGH, Sándor–GRUBER, Péter–BIHARI, Zoltán–BERCZIK, Pál–SZABÓ, Miklós–KIS HERCZEG, Péter:** Denevérvédelmi beavatkozások föld alatti szálláshelyeken az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Protective actions in subterranean bat habitats within the operational area of the Aggtelek National Park)
- **GEBHARDT, Oliver:** Occurrence of *Geomyces destructans* in Austria (A *Geomyces destructans* előfordulása Ausztriában)
- **ESTÓK, Péter–SZÓKE, Krisztina:** Denevérek nászaktivitása bükki barlangoknál (Mating activity of bats at caves of the Bükk Mountains)
- **ORLOVA, Maria–KSHNIASEV, I.–ORLOV, Oleg:** Host – ectoparasite relationship between the *Myotis dasycneme* (Boie, 1825) and gamasid mite *Macronyssus corethroproctus* (Oudemans, 1902) during hibernation in the Smolinskaya cave (Gazdaszervezet- és ektoparazita-viszony a tavi denevér (*Myotis dasycneme* Boie, 1825) és a *Macronyssus corethroproctus* (Oudemans, 1902) atka között a Szmolinszkaja-barlangban történő hibernáció alatt)
- **ORLOV, Oleg–ZURIKHIN, Eugeny:** Bolshaya Konovalovskaya Cave – new place of hibernating bats in the Northern Urals (Bolsaja Konovalovszkaja-barlang – új denevértelölő hely az Északi-Uralban)
- **BALÁZS Máté–PAULOVICS, Péter:** A Bakony barlangjainak denevérfaunája; a közönséges denevér (*Myotis myotis*, BORKHAUSEN, 1797) a hegyesorrú denevér (*Myotis oxygnathus*, MONTICELL1, 1885) és kis patkósdenevér (*Rhinolophus hyposideros*, BECHSTEIN, 1800) állományváltozásának vizsgálata (The batfauna of the caves of the Bakony-hills (Hungary), focusing on the changes in the population of *Myotis myotis* (BORKHAUSEN, 1797), *Myotis oxygnathus* (MONTICELL1, 1885) and *Rhinolophus hyposideros* (BECHSTEIN, 1800).

13⁰⁰ Búcsúfogadás

Részvételi díjak: 15 000 Ft, MKBT tagoknak 10 000 Ft, mely tartalmazza a konferencia összes írásos anyagát (összefoglalók, előadások), pohárköszöntőt és zárófogadást.

A pénteki terepi program és denevérhálózási bemutató részvételi díja: 6000 Ft (mely magában foglalja a buszos szállítást és a vacsorát).

Lehetőség van csak az előadások meghallgatására is. Ennek részvételi díja: 1500 Ft.

A konferencia alatt az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, valamint a Társulat a helyszínen árusító standot állít.

MKBT TANULMÁNYÚT

Szokásos hazai tanulmányutunk 2012. október 12–14. között a Gerecse hegység barlang- és földtani értékei közé kalauzolja el az érdeklődőket.

Tervezett program:

12-én: Bajnai Öreg-lyuk, Babál-barlang (overálos), bajóti Öreg-kő barlangjai.

13-án: Pisznicei kőfejtő és barlangjai - pl. Határ-barlang, Szeglet-barlang (ezek overálosak) + Grand kanyon + jura őskrokodil lelőhely (délután, ha marad idő és energia: Kis-Gerecse - Tűzköves-barlang, Jura-zsomboly bejáratai + kőfejtők).

Ősmaradványok gyűjtése lehetséges – kalapácsot érdemes hozni.

14-én: Tatai Kálvária-domb földtani értékei + Megalodus-barlang (overállos), Tata-tóvárosi Angolpark - Tükkör-forrasi-barlang és Angyal-forrasi-barlang bejáratai + utóbinál rákukkantás a tavas teremre.

Szállás: Pustamaróton a Marót-hegyi Sasfészekben kb. 2300 Ft (fűtéstől függően) 8 személyes faházakban vagy egy nagyobb kőépületben (hálósák szükséges).

Étkezés: esténként közös meleg vacsora, egyébként önellátás.

Tervezett részvételi költség: létszámtól függően kb. 8600 Ft.

Jelentkezés: 2012. szeptember 24-ig a Titkárságon.

SZÉP-VÖLGYI KUTATÓTÁBOR

Idén, október. 19. és 23. között – a tervek szerint a Pál-völgyi kőfejtőben – ismét megrendezésre kerül a Szép-völgyi kutatótábor. A tábor célja az eddig 29,32 km hosszban megismert rendszer továbbkutatása. Bontóműszakokat a rendszer eddig megismert tagjaiba (Hideg-lyuk, Harcsa, Pál, Mátyás), néhány felszíni pontra és a Ferenc-hegyi-barlangba tervezünk.

A kutatótáboron való részvétel ingyenes. Szállás saját sátorban, közösségi élet rendezvénysátorban. Az étkezés alapvetően önellátó, de megfelelő számú igény esetén közös étkezés is elképzelhető, ennek lesz némi költségvonzata. A tábor október 19-én 14:00 órakor kezdődik és október 23-án, 16:00 órakor ér véget. A sok közös munka mellé, esténként projektoros előadási lehetőséget biztosítunk bárkinek igény szerint. A tábor idejére 230V-os áramot, angol WC-t, ivóvizet, zuhanyzási lehetőséget és az őrzött parkolást a sátrak között biztosítjuk. Jelentkezni az alábbi címen lehet: balumail@mail.datanet.hu.

Kérek mindenkit, hogy jelentkezéskor írja meg, milyen barlangjáró végzettsége van, mennyi időre szeretne jönni, szeretne-e közös kaját, mi a mobilszáma, szeretne-e valamilyen előadást tartani! Önállóan érkező, 18 év alatti jelentkezőktől egy szülői vagy gondviselői beleegyezést is kérünk. A részvétel feltétele a hiánytalan, egyéni barlangjáró felszerelés megléte: 'Y'-szíjas sisak, fő- és tartalékvilágítás, overál, alöltözet, csizma, EU-cucc, kesztyű. Néhány nehezen megközelíthető végponthoz slósz is szükséges. A barlangokban kizárólag elektromos világítás használata megengedett! Ülő-polyfoam és derékmelegítő jól jöhet.

A jelentkezés határideje **október 15.**

Ha valakinek kérdése van, ne habozzon feltenni! Várunk mindenkit szeretettel! A rendezők nevében, üdvözlettel,

Nagy András (Balu)

HALOTTAK EMLÉKÉÜL – ÉLŐK INTELMEÜL

Szokásos csendes megemlékezésünket az idei ünnephez kapcsolódó hosszú hétvégét megelőzően, 2012. október 31-én 17³⁰ órakor tartjuk a Szemlő-hegyi-barlang fölötti Barlangkutató Emlékkertben.

Titkárság

BARLANGKUTATÓK SZAKMAI TALÁLKOZÓJA

2012. november 16–18. Pécs

Az idei rendezvényt a Mecseki Karsztkutató Csoport fennállásának 40. évfordulója tiszteletére Pécssett, a Pécsi Egyetemen tartjuk.

A részletes program (előadások, vetítések beosztása, időpontja, helyszíne) a Tájékoztató november–december havi számában jelenik meg.

Kérjük a rendezvényen előadással, vetítéssel vagy hallgatóként részt venni kívánókat, hogy a szervezés érdekében a Tájékoztató végén található jelentkezési lapot legkésőbb október 1-ig szíveskedjenek a Titkárságra eljuttatni.

Részvételi díj: 3000 Ft, MKBT tagoknak 50 %-os kedvezménnyel 1500 Ft (mely a szombat esti zsíroskenyér partit is magába foglalja. Tekintettel arra, hogy Pécssett a kollégiumi szálláshelyek száma rendkívül korlátozott, megadjuk azokat a lehetséges szálláshelyeket, ahol a Titkárság előzetesen tájékozódott és elfoglalásokat tett. Kérjük, hogy a szállásigényeket október 1-ig szíveskedjetele jelezni.

Szálláslehetőségek:

Hunyor Vendégház

– 2 ágyas földszinti szobák 6500 Ft/2 fő/éj + 400 Ft IFA/fő/éj (ebből a típusból csak 28 férőhely van)

– 2 ágyas emeleti szobák 10 800 Ft/fő/éj, mely a reggelit és az IFA-t is tartalmazza. Kolping Ház

– 2 és 4 ágyas szobák (18 férőhely) 2100 Ft/fő/éj + 300 Ft ágyneműhasználat.

Étkezési lehetőségek: szervezés alatt.

Titkárság

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

OSZTRÁK BIZTOSÍTÁS – VÁLTOZÁS

2013-tól az osztrák biztosítást is magában foglaló Bécsi- és Alsó-ausztriai Szövetség tagsági igazolványa a megszokott zöld papír alapú igazolványról plasztikkár-

tyára változik, amely a továbbiakban egy fényképes személyazonosságot igazoló okmánnyal lesz érvényes.

Mivel a plasztikkártyát valamennyi osztrák és külhoni tag számára (kb. 2000 fő) egyetlen alkalommal, 2012. novemberében rendelik meg, ezért **a jövő évi igénylők névsorát tartalmazó listát legkésőbb november 5-én le kell adni.**

Kérünk mindenkit, aki jövőre biztosítást szeretne, illetve tud olyanokról, akik idén év közben szerettek volna biztosítást kötni, de nem volt lehetőségük, **igényüket és a tagsági díjat legkésőbb 2012. november 5-ig juttassák el a Társulat Titkárságára.** (A régi igazolványokat el lehet tenni emlékebe.)

A tagsági díjak nem változnak, mert a plasztikkártya költségét az osztrák szövetség magára vállalja, azaz:

– már biztosítással rendelkezőknek, ill. azoknak, akik megszakított tagságukat fel kívánják újítani vagy igazolványuk elveszett: 26 euro,

– új belépőknek 31 euro (ebből 5 euró az egyszeri beiratkozási díj). Fontos: 1986 után születetteknek új biztosítás kötésekor nem kell fizetni az 5 eurós beiratkozási díjat. Az árfolyamváltozás miatt csak eurót tudunk elfogadni.

Nem MKBT tagoknak az ügyintézés a fenti összegben felül további 1500 Ft.

Új tagsági viszonyhoz a www.barlang.hu-ról letölthető és nyomtatott betűkkel (német nyelven) kitöltött űrlap szükséges, fénykép már nem kell!

Tájékoztatásul közöljük, hogy a 2012. évre megkötött biztosítások 2013. január 31-ig érvényesek.

Titkárság

BESZÁMOLÓK, RÖVID CIKKEK

BESZÁMOLÓ A VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTÍVA JUBILEUMI TALÁLKOZÓJÁRÓL

Sukoró, 2012. július 21–22.

A Vulkanészpeleológiai Kollektíva 1992-ben vált az MKBT szakosztályává. Az azóta eltelt 20 évben számos tevékenységünk volt. Évente hangulatos és eredményes katasztrofe tábortartottunk, ahol összességében kb. 250-en vettek részt. Mintegy 800 új nemkarsztos barlangot vettünk nyilvántartásba. Számos tudományos megállapítást tettünk a barlanggenetika, a barlangbiológia, a jégbarlangok és más témák területén. Mintegy 150 szakmai tanulmányt jelentettek meg tagjaink magyar és idegen nyelveken.

Az elmúlt 20 évre egy jubileumi találkozóval kívántunk emlékezni. Ezért 2012. július 21–22-re a jól megközelíthető és olcsó Sukorói Turistaházban jubileumi találkozót hívtunk össze. Szétküldtünk mintegy 40 személyes meghívót és meghirdettük az ese-

ményt az MKBT Tájékoztatóban (bár ez utóbbi csak két nappal az összejövétel előtt jelent meg).

A rendezvényen végül is 16-an vettek részt. A találkozó célja a mellett, hogy az egymást rég nem látott kutatók kellemes körülmények között nosztalgiazzanak, az volt, hogy a sokak számára alig ismert, 33 barlangos Velencei-hegységről egy szakmai betekintést nyújtson. Szombaton (VII. 21-én) került sor egy nagyobb, 18 km-es kirándulásra (Meleg-hegy–Pákozdvár–Pogány-kő–Sor-hegy–Borjú-völgy útvonalon), mely során 12 gránit-, kvarcit- és löszbarlang is bemutatásra került. Vasárnap (VII. 22-én) egy rövidebb kirándulás volt Sukoró környékén (Gyapjaszák–Olasz kőfejtő–Sukorói védett kőfejtő–Néprajzi ház útvonalon). Estéknként beszélgetések, poharazgatások és vetített képes előadások voltak.

Ha a megjelentek létszáma alapján nem is volt jelentős a találkozó, de programjában, hangulatában mindenképp kimagaslónak számít a résztvevők véleménye szerint.

Sajnálhatják, akinek nem volt alkalmja eljönni.

*Eszterhás István
a kollektíva vezetője*

ÚJRA DÍSZRÁCS KERÜLT A BARLANGKUTATÓ-FORRÁSRA

Az Alsó-hegyi Barlangkutatás-történeti Társaság és a Bódvaszilásért Baráti Kör 2012. júliusában felújította az Alsó-hegy lábánál, a Szőlősfaj-kert tövében fakadó Barlangkutató-forrást. A közkedvelt pihenőhelyen található befoglalt forrás VMTE címeres vasrácsa 1990 után lassan elrozsdásodott, majd megrongálódott és az elmúlt 10 évben egyszerűen eltűnt. A korábbi vasrács mintájára újat készítettünk, lekezeltük és azt a régi helyére beépítettük, ezzel a forrás képét jelentősen javítottuk.

A munkákban Koleszár Ferenc, Koleszár Krisztián, Stieber József és Stieber Bence vettek részt.

Koleszár Krisztián és Stieber József

MIGOVEC 2012

Idén ismét megrendezésre került a hagyományos 5 hetes nyári expedíció a szlovéniai Migovec-fennsíkon a Júliai-Alpokban, az ICCG (London) és a JSPDT (Tolmin) közös szervezésében.

Az expedíció kezdetekor a hegyen 3 rendszer volt ismert: a Sistem Migovec (12 km, -975 m, kutatva 1974-től); a Vrtnarija (Gardeners' World, 11 km, -888 m, kutatva 2001-től), és a Primadona (5 km, -600 m, kutatva 1999-től).

A kutatás alatt a Vrtnarija-barlangban mintegy 2.7 km új járatot sikerült találni és feltérképezni, melyek nagy része a 600-tól 800 m -es mélységig terjedő fosszilis zónában található. Kiemelkedő eredmény egy kb. 600 m hosszú cseppköves járat -750 m mélységben, amelynek végén valószínűleg egy új vízgyűjtő területhez tartozó, nagy hozamú vizes meandert találtunk. A barlang eddig ismert szakasza valószínűleg a Mala Slavica forrás területéhez tartozik, amely a Száva - Duna útvonalon át a Fekete-tengerbe folyik; az új, déli járatok vize pedig jó eséllyel a Zadlascica-Soča (Isonzo) útvonalon az Adriába jut.

Az expedíció másik célja a két nagy rendszer összekötése volt az M2 – Vrtnarija-barlangok között 400 m mélyen, amely már jó néhány éve ellenáll az erőfeszítéseknek. Idén már tisztán lehetett hallani a kalapácsokat a másik oldalról, de a rengeteg munka ellenére mégsem sikerült átjutni. Ezzel párhuzamosan viszont 4 kutatótúra alatt sikerült kimásznunk egy ígéretes kürtöt 600 m mélyen. Augusztus 13-án, az expedíció utolsó kutatótúráján (!) ennek a kürtőnek a tetején egy traverzet szerettünk volna mászni, de bedöglött a fúró, így a fentről induló fosszilis járatot kutattuk tovább, amely végül 250 m után a Sistemhez tartozó Waterloo chamberbe vezetett, megteremtve ezzel az összeköttetést a két nagy rendszer között. Az összekötő járatnak a Sanje za Duso (Dreams for the Soul) nevet adtuk.

Így 2012. augusztus 13-tól **Szlovénia leghosszabb rendszere a Sistem Migovec**; hossza 25,5 km, mélysége -975 m, megelőzve a maga 20,5 km-es Postojnai-barlangot. Ha az eddigi tendencia folytatódik (évente 2–3 km új járat), akkor kicsi az esélye, hogy a közeljövőben megváltozzon ez a sorrend.

A szlovén média nagyon felkapta az ügyet, gyakorlatilag minden jelentős újság címlapjára kerültünk, TV interjúk sorát adtuk. Jó látni, hogy Szlovéniában ilyen fontosnak tartják a karsztkutatókat.

Természetesen jövőre is megszervezzük az expedíciót; közeli cél a Primadona-barlang bekötése a nagy rendszerbe, illetve az 1000 m-es mélység átlépése. A távolabbi jövőben pedig szeretnénk a barlangrendszer északi részén át a Mala Slavica-forrás felé jutni; a távolság légvonalban mintegy 10 km, így valószínűleg hatalmas járatrendszert rejt a még a hegy belseje.

Dr. Ambrus Gergely

LOVČEN – NJEGUSI 2012

A magyar barlangászok immár hagyományosnak nevezhető montenegrói kutatási területére szervezett tizedik expedíció most is a szokásos időszakban, augusztus 4-19. között került lebonyolításra. Bár az érdemi munkára fordítható idő a tervezettnél rövidebbre sikeredett (mert a barlangkutatáshoz ez évtől ott is szükséges hatósági engedélyt valami átszervezés, majd a döntést megalapozó minisztériumi szakvélemény késlekedése miatt csak a helyszínen, az expedíció negyedik napján sikerült – már a kabinetfőnöknél is reklamálva – kitaposni), az eredmények így sem maradtak el.

Tíz helyszínen összesen mintegy 1900 m új járat felderítéséről számolhatunk be, poligonmérésen alapuló részletes térképezés pedig több mint 2 km hosszúságban történt. A legintenzívebb kutatások most három nagy rendszerre, a Bogos-, a Kétlyukú- és a Njegos-barlangra koncentráltak; ezekben voltak a legjelentősebb új feltárások is.

A Njegusi-poljéjtől É-ra húzódó karsztfennsíkon nyíló **Bogos-barlang** tavaly felfedezett, -250 m alatt kezdődő „mélyzónájában” a tavalyról maradt kérdőjelek felderítése egy ötnapos bivakos akció keretében zajlott. Ez főleg DK felé növelte a rendszer ismert kiterjedését, ahol az *Álagyagos-szifon* szűkülete mögött előbb egy átl. 7–8 m szélességű és magasságú, de 279 m mélységben szifonnal záruló folyosó; majd abból egy többfelé ágazó, jellemzően felfelé tartó járatszakasz tárult fel, hatalmas mésztü-fagatokkal, látványos cseppkövekkel és egy többszintes teremmel. Az elért végpontokat itt és a Ny felé vezető *Vizipók-ágban* is újabb aknák és bejövő meanderek alkotják; s a párhuzamosan végzett térképezés alapján a barlang felmért hossza elérte az 1,6 km-t.

Ugyancsak kb. 600 m nagyságrendű, és több részletből összetevődő továbbjutás történt a Štirovnik DNy-i előterében 2009 óta kutatott **Kétlyukú-barlangban**; ám a legnagyobb kér-

A Bogos-barlang „mélyzónájára” jellemző tágas, cseppköves folyosók (Pintér László felv.)

dőjel itt is „csak” arrébb tolódott. Az É felé tartó meanderben, a tavalyi mélypontot jelentő szű-

kület fölött jó 30 m magasságban sikerült egy átjárható szelvényrészt találni, ami mögött a barlang ezen ága változatlanul két szinten folytatódott: felül egy 2-3 m átmérőjű szenilis folyosó, amit itt-ott aknák kötnek össze az alatta húzódó szűk, borsóköves aktív meanderrel. Az aknákkal lépcsőzött patakos járatban a felderítőknek – további idő hiányában – egy újabb aknától kellett visszafordulniuk. Ezzel a rendszer ismert mélysége -160 m-re növekedett, összhossza pedig a felmérés jelenlegi állása szerint már meghaladja a 2,2 km-t.

Bivakos akciókkal (egy négy- és egy ötnapos leszállással) folytatódott a **Njegos-barlang** 2009-ben felfedezett DK-i zónájának továbbkutatása is. Az itt maradt kérdőjelek közül öt oldalág és egy kürtő felderítése történt meg mintegy 500 m együttes hosszúságban, ezek zöme azonban vagy elszűkült, vagy ismert részre torkollott vissza, vagy omladékkal záródott. Mindezekkel Montenegró második leghosszabb barlangja már átlépte a 6 km-t (ebből eddig felmérve 5856 m); ami a még hátralévő kürtők és ablakok kimászásával, a szakasz főfolyosói közötti „fehér foltba” nyúló új oldalág végponti aknájának felderítésével, és a *Súgóluk* részen át besüvítő huzat alapján DK felé feltételezhető további járatok feltárással még bizonyosan növekedni fog.

Két másik ígéretesnek tartott helyszínen viszont most nem sikerült érdemi továbbjutást elérni. A tavaly **Lahner-barlangnak** elkeresztelt aknarendszert kb. -240 m mélységben eltorlaszoló omladék megbontása csak egy szépen huzatoló, de járhatatlanul szűk meanderhez vezetett; és nem igazolódtak be a **Jama Golubišnica** két-sornyi „irodalmának” -198 m összmélységre és egy 112 m átmérőjű teremre vonatko-

zó adatai sem: a bejárati csarnok impozáns aknája alatt, kb. 100 m mélységben kezdődő labirintusban tavaly felderítetlenül maradt (de az ott rozsdásodó nitt alapján már ismert), szűk bejárattal akna 30 m-rel lejjebb, kb. -165 m-en bezárult.

A fentiekkel a térség leghosszabb és legmélyebb barlangjainak listája az alábbiak szerint változott:

Leghosszabbak (2012. augusztus)				Legmélyebbek (2012. augusztus)			
	Név	Hossz (m)	2011. évi adat		Név	Mélység (m)	2011. évi adat
1	Njegos-barlang	6100	5600	1	Duboki do	-506	-506
2	Duboki do	kb. 2500	kb. 2500	2	Nyúl lika*	kb. -400	kb. -400
3	Kétylukú-barlang*	2200	kb. 1500	3	Njegos-barlang	-383	-383
4	Nyúl-lika*	kb. 1700	kb. 1700	4	Bogos-barlang*	-279	-277
5	Bogos-barlang*	1600	kb. 1000	5	Lahner-barlang*	kb. -240	kb. -240
6	Dögös-barlang*	kb. 1100	kb. 1100	6	Jeges-barlang	-224	-224
7	Jeges-barlang	944	944	7	Jama Golubišnica	kb. -165	> -135
8	Pipás-barlang*	788	788	8	Kétylukú-barlang*	kb. -160	-140

* teljes egészében magyar feltárások

Az eddigieknél szerényebb volumenű terepbejárások öttel gyarapították a térségben ismert, barlangméretet elérő objektumok számát; ám a korábbi tapasztalatoknak megfelelően ezek zöme 10–30 m után elszűkült vagy törmelékkel záródott. Jelentősebbnek csak a Njegos-emplémhöz felvezető műút első hajtókanyarja alatti sziklás oldalban nyíló **Bontott-barlang** bizonyult, ahol a bejárati zóna névadó omladéka mögött egy méretes ikerakna, majd egy kb. 70 m mélységig járható szelvényű, lépcsőzetes meander tárult fel.

A feltáró tevékenységek között említendő végül a kutatási területünkől légvonalban is jó 15 km-re eső, a topográfiai térképen is feltüntetett **Štrugarska pečina** a hasonló település határában. Ennek hatalmas szádájú bejárati csarnokához a Lovćen Nemzeti Park munkatársai vezettek el bennünket, mert a lealacsonyodó és jóval szűkebb folytatásában szerintük még senki sem járt (utóbb kiderült, hogy egy állandó vízű tócsáig terjedő, 70 m-es első szakaszát már Benno Wolf német kutató 1910-es cikke is említi). E mögött a leginkább csak négykézláb és kúszva járható, meanderező folyosóban még kb. 150 m hosszban sikerült előrehatolni, amelynek legfőbb érdekességét az aljzati törmelék alól előszívargó – és a végpont előtt ugyanígy eltűnő – vízfolyásban élő, áttetsző giliszták jelentik.

Az expedíció szakmai programját a fentiekben részletezett felderítő és térképező munkák mellett a kutatott nagybarlangok fényképdokumentációjának gyarapítása, az

újonnan megismert barlangok alapdokumentálása, és hat régebbi objektum dokumentációs hiányainak pótlása (GPS-koordináta / bejárat fotó / térképvázlat) egészítette ki; s megkezdődött a már bejárt kisebb barlangok azonosítását megkönnyítő, az objektum területi kódját és sorszámát tartalmazó kis réztáblák kihe-lyezése is.

Az adatok feldolgozása természetesen még folyamatban van; az eredményekről részletes, fényképekkel és térképekkel is illusztrált beszámoló a Szakmai Napokon várható.

Hegedűs András–Takácsné Bolner Katalin

NYÁRI BARLANG-KLIMATOLÓGIAI MÉRÉSEK ÉRDEKES HELYSZÍNEKEN V.

Korábbi és mostani méréseimet TESTO 610 relatív páratartalom és hőmérővel, TESTO 905-T1 beszúró hőmérővel, TESTO 810 infrahőmérővel, TESTO 405-V1 hődrótos anemométerrel, TESTO 535 (NDIR) CO₂ mérővel, GTD1100 altiméter-barométerrel, valamint AIR CO₂ntrol-3000 tip. CO₂ adatgyűjtővel végeztem, és az MSZ ISO 8756:1995 szabvány szerint jártam el. A fenti műszereket akkreditált laboratóriumban kalibráltattam.

Nyári jegesedés a Bükk Szeles-barlangban (2012. 07. 04. és 08. 29.)

Előzmények: 2011 novemberében már írtam az állítólag májusban is jeges Szeles-barlangról, de akkor csak szokatlanul hideg és erős huzatával hívta fel a figyelmemet. Megvártuk hát a legmelegebb júliusi napot az ismételt méréssel, melyet biztonság kedvéért augusztus végén megismételtünk. Az eredmény valóban megdöbbentő volt! A mérésben részt vettek: Kocsis János (Czunghe, aki évtizedek óta ezt a környéket kutatja), Juhász Gergely és Stieberné Katlan Andrea, valamint Stieber Balázs. Az eredményeket a táblázatban összegeztem:

Július 4-i első nyári mérés

Mérési pont	K. hőm. (C)	CO ₂ (ppm)	Légmozgás (m/s)	Megjegyzés
Szabadban (0 m)	29,3–29,7	308–315	0,3–1,1	Száraz, meleg idő (Pa: 983,9 hPa)
Bejáraton mérőperemen	4,1–4,2	645–650	Q: 58,5–62,7 Nm ³ /h	Kifelé húzó levegő a bejárat aknából
Bejárat akna alján, D-hasadék (-4 m)	1,3–1,4	340–345	1,1–1,3	A bejárat alatt -2 m-re 5 cm vastag jégpáncél (1 m ²)!
Kereszthasadék ÉK-végpont	3,2–3,3	320–325	0,4–0,6	A kereszthasadék mélypontján 1,8°C
Kereszthasadék DNY-végpont	2,3–2,4	410–427	0,2–0,3	Infrahőmérővel a fal hő: -5,1°C

A tikkasztó nyári hőségben az északi oldalon nyíló meredek, 70°-os szögben lejtő bejárat aknán úgy dőlt ki a hideg levegő, hogy a bejáratától 2 méter távolságban is hosszú nadrágot kellett felhúznunk. Még inkább meglepett az a kb. 1 m² felületű, 5 cm vastag jégpáncél, ami a lejutást nehezítette. Ez a bejáraton befelé csorgó csapadék-

víz megfagyásából alakult ki, vagyis június–július hónapban olyan hideg levegő jött ki a barlangból, hogy az a vizet megfagyasztotta. Ehhez hasonló jelenséggel a bükki barlangok körében még nem találkoztam, ezért úgy döntöttünk, hogy vizes palackot helyezünk el a barlangban és megismételjük a mérést a nyár végén, amikor a felszíni hőmérséklet még tartósan a barlangi felett marad. Ekkor még nem sejtettük, hogy igen meleg, száraz nyár következik...

Augusztus 29-i második nyári mérés

Mérési pont	K. hőm. (C)	CO ₂ (ppm)	Légmozgás (m/s)	Megjegyzés
Szabadban (0 m)	17,7–21,3 63,4%RH	450–465	0,8–1,3	Száraz, meleg idő (Pa: 991,3 hPa)
Bejáraton mérőperemen	7,0–7,1 82,3%RH	755–780	Q: 40,5–42,5 Nm ³ /h	Kifelé húzó levegő a bejárat aknából
Bejárat akna alján, D-i hasadék (-4 m)	4,7–4,8 79,3%RH	655–660	1,0–1,2	A kőzet hőm. tapintóval: 5,5°C
Kereszthasadék ÉK-i végpont	6,5–6,6 89,6%RH	712–728	0,3–0,5	A kereszthasadék mélypontján 5,3°C falhőm: 5,6°C
Kereszthasadék DNY-i végpont	5,9–6,0 80,4%RH	749–751	0,2–0,3	Palack-víz hőm: 3,3°C, talajhőm: 3,0°C

A jelenség viszonylag egyszerűen magyarázható, és kiváló külföldi példákat találunk rá, azonban Magyarországon meglehetősen ritka! Jól mutatja azonban, hogy a kb. 10 m hosszúságban és -5 m mélységben ismert kisbarlang a mélyben egy sokkal nagyobb és feltehetően az év nagyobb részében jéggel kitöltött nagybarlanggal áll kapcsolatban, ahova a novemberi fagyoktól a márciusi hóolvadásig az északi bejáraton becsorog a sűrű, hideg, fagyos levegő, utat találva magának a mélyebben fekvő nagyobb járatok felé. Itt az évtizedek alatt vastag jéggréteget (talán jégtömböt) alkotott, mely aztán a kifelé forduló tavaszi, nyári, őszi levegő hőmérsékletét meghatározza. A leghidegebb levegő vélhetően májusban jön ki a barlangból, majd hőmérséklete a jég olvadása következtében fokozatosan emelkedik, de bizonyosan fagypontra alatta marad még júniusban is, hiszen július elején még a becsorgó csapadékvizeket megfagyasztja. A meleg nyárnak köszönhetően a kőzet-repedéseken keresztül utánpótlódó barlangi levegő lassan visszaolvasztja a jeget és augusztus végére már hőmérséklete fagypontra fölé emelkedik. Vélhetően legmagasabb értékét a teljes olvadással október végére éri el (de a kiáramló levegő hőmérséklete így is alatta marad a bükki barlangok 8–10°C-os átlag hőmérsékletének. Az egész folyamat a novemberi fagyokkal újrakezdődik: a légmozgás megfordul és elindul a jégképződés. A bükki Szeles-barlang egyedülálló jelensége csak addig tartható fenn, amíg a bejárat jellege és környezete a jelenlegi állapotában marad. Minden változtatás megváltoztatja a mikroklímátikus viszonyokat, ahogy az a Telkibányai-jegesbarlanggal is történt.

Stieber József

HÍREK, HIRDETMÉNYEK

HÍREK A SAJTÓBÓL

TERMÉSZETVÉDELMI BERUHÁZÁSOK INDULTAK A MECSEK ÉS A VILLÁNYI-HEGYSÉG BARLANGJAIBAN

A Nyugat-Mecsek 14 barlangjában és a Villányi-hegység két fokozottan védett barlangjában mintegy 66 millió forint értékben valósulnak meg a természetvédelmi beavatkozások. E beavatkozások főként lezárásokat foglalnak magukban, melyek célja az engedély nélküli behatolás megakadályozása, valamint a kezeléshez szükséges műtárgyak – pl. a biztonságos bejárást elősegítő létrák – beépítése, illetve felújítása.

A mánfai Kőlyuk-barlang és az orfűi Vízfő-barlang esetében, a valamikori vízmű általi hasznosításhoz kapcsolódó, napjainkban azonban már nem használt műtárgyakat és szerelvényeket bontják el. A projekt megvalósulásával a 16 fokozott, illetve megkülönböztetett védett barlang és képződményeinek megóvása, valamint a védett és fokozottan védett denevérek élő- és telelőhelyeinek védelme, továbbá a barlangokban az élet- és balesetveszély elhárítása biztosítható.

A júliusban megkezdődött projekt az Új Széchenyi Terv Környezet és Energia Operatív Program pályázat keretében valósul meg.

2012.09.01. | *Turizmus Panoráma Bulletin*

***A Speleo Sport nyári szünet miatt
szeptember 10-ig zárva tart***

Kocsis András

MKBT TÁJÉKOZTATÓ

Megjelenik minden páratlan hónap elején (lapzártá: minden páros hónap 10-én)

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

1025 Budapest, Pustaszeri út 35.

Tel.: 346-0494, tel./fax: 346-0495. E-mail: mkbtt-online.hu

Szerkesztő: Fleck Nóra. Felelős kiadó: dr. Leél-Össy Szabolcs

A tájékoztató számára leadott cikkek, anyagok tartalmáért a szerzőik felelősek.

Floppyn, CD-n és e-mail-en érkező anyagokat World formátumban tudunk fogadni.

Visszaküldendő: 2012. október 1-ig

JELENTKEZÉSI LAP a Barlangkutatók Szakmai Találkozójára Pécs, 2012. november 16–18.

Név:.....

Levelezési cím:

Előadásom(aim) címe (időtartama 15 perc):
.....

Szükségem van: táblára, diavetítőre, írásvetítőre, projektorra, egyéb:

Posztere(i)m címe:

Helyigénye:m xm.

Önálló diavetítése(i)m címe :

Időtartama: perc.

Filme(i)m címe:

Időtartama: perc.

Szállást kérek	Hunyor vendégházban	földszinten	16-án	17-én
		emeleten	16-án	17-én
Kolping Házban			16-án	17-én
Szombati ebédet kérek				igen

Kérjük a megfelelő kockákat beikszelni.

.....
aláírás